

УДК 658

Н.М. ВОЛОСНІКОВА, к.е.н., доцент, НТУ «ХПІ», Харків

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ ЛОГІСТИКИ

У статті розглянуто теоретичні аспекти формування інтегрованої системи логістизації промислового виробництва. Представлено функціонально-структурний підхід до логістичної системи. Запропоновано алгоритм інтегрованого підходу, що спрямований на виявлення і подолання протиріч різних рівнів.

В статье рассмотрено теоретические аспекты формирования интегрированной системы логистизации промышленного производства. Представлен функционально-структурный подход к логистической системе. Предложен алгоритм интегрированного подхода, который направлен на выявление и преодоление противоречий разных уровней.

The article deals with the theoretical aspects of the formation of an integrated logistics system industrial production. The functional-structural approach to the logistics system. The algorithm integrated approach that aims to identify and overcome contradictions at different levels.

Ключові слова: логістика, інтегрована логістизація, промислове виробництво, логістичні потоки.

Вступ. В даний час все частіше фахівці в галузі сучасного менеджменту звертаються до ідей логістики, як однієї з ефективних концепцій інтеграції в єдиний комплекс проблем постачання, виробництва, транспортування, складування та інших видів діяльності, що впливають на поставку і продаж товарно-матеріальних цінностей.

Стрімке поширення логістичних ідей, їх широке використання в практичній діяльності виробничих підприємств пояснюється рядом об'єктивних економічних причин і тенденцій розвитку світового простору.

Аналіз останніх досліджень. Протягом останнього десятиліття накопичено чималий досвід удосконалення загальних принципів і механізмів діяльності виробничих підприємств з використанням логістики. Різним аспектам теорії і практики логістики присвячено праці таких вітчизняних учених, як В.Н. Амітан, Л.В. Балабанова, М.С. Дороніна, Є.В. Крикавський, Р.Р. Ларіна, В.Є. Ніколайчук, О.М. Тридід, Н.І. Чухрай, О.О. Шубін та ін.

Вагомий внесок зробили такі науковці СНД, як Б.А. Анікін, А.М. Гаджинський, Л.Б. Міротін, А.І. Семененко, В.І. Сергєєв і фахівці інших зарубіжних країн, зокрема, Д. Бауерсокс, Дж. Бушер, Д. Клосс, Дж. Хескетт та ін. Основна увага цими науковцями приділяється загальній теорії та особливостям транспортної, складської й виробничої логістики.

Питанням логістичного управління промислових виробництв поки що не приділяється достатньої уваги, а формування механізмів інтегрованого логістичного управління промисловими підприємствами залишилось поза увагою вітчизняних науковців, хоч ринкова трансформація економіки вимагає нових підходів до управління цими підприємствами.

Метою статті є обґрунтування необхідності визначення поняття «інтегрована логістизація промислового виробництва», спираючись на концептуальні логістичні підходи, які розкривають сутність теорії логістики як системи наукових знань, що дають цілісне уявлення про закономірності та принципові підходи щодо формування потоків і потокових процесів в економічній діяльності на основі логістичної залежності одних елементів від інших.

Методологія. Теоретичну і методологічну основу дослідження складають фундаментальні положення сучасної економічної теорії, наукові праці і методичні розробки провідних вчених у галузі логістики.

Результати дослідження. Розвиток економіки неможливо без активізації процесів з формування конкурентної структури ринку, що відповідає умовам оптимального функціонування механізмів координації економічної діяльності. Виконання цього завдання є прерогативою держави, яка визначає інституційні норми структурування національної макроекономічної моделі. Особливе місце серед них займає формалізація комплексу заходів, спрямованих на системну інтеграцію учасників мікро- та макроекономічної діяльності.

В сучасному динамічному ринковому середовищі на перший план висувається поняття «середа», бо саме вона відображає сукупність найбільш важливих, актуальних факторів, що впливають на функціонування та розвиток

інтегрованої логістизації виробництва. Таким чином, інтегрований підхід, який застосовується до логістизації сучасного промислового виробництва, набуває специфіку і в своєму розвитку стає ситуаційним підходом.

Ключовим моментом ситуаційного підходу, на думку Каміонського С.А. [1], є визначення цілей, інтересів і потреб усіх взаємопов'язаних суб'єктів як всередині логістичної системи підприємства, так і за її межами.

Логістика є однією з сфер діяльності, що швидко розвивається та дає підприємствам значні переваги в конкурентному ринковому середовищі. Існує безліч визначень цього терміна. Проте всі вони сходяться в тому, що логістика включає планування, управління і контроль проходження потоків від місця їх зародження до місця їх споживання з оптимальними параметрами. Найбільш часто розглядаються матеріальні потоки – товарні цінності, інформаційні, сервісні та фінансові. Оптимізуються такі параметри потоку як загальні витрати і задоволеність споживачів.

Перевага логістичного підходу полягає в інтеграції постачальницької, виробничої, розподільної, транспортної, інформаційної та фінансової логістик з метою досягнення результату з мінімальними витратами часу і ресурсів шляхом оптимального збалансування між матеріальними та інформаційними потоками.

Таким чином, під інтегрованою логістизацією промислового виробництва слід розуміти відповідну інтегровану систему забезпечення теоретичної, практичної, методичної та науково-обґрунтованої діяльності щодо соціально-економічного, матеріально-технічного, технологічного і математичного процесу руху сукупності матеріальних, фінансових, трудових, правових та інформаційних потоків в цілісній виробничо-економічній системі промислового виробництва, що протікає в деякій просторово-часовій послідовності, з метою виявлення та реалізації потенційних резервів, які, в кінцевому рахунку, забезпечують отримання додаткових доходів і прибутку.

Більш широке тлумачення інтегрованої логістизації промислового виробництва відповідає складним процесам і явищам інтегральної науки, що відбуваються в сучасній економіці, а тому представляється перспективним і

плідним напрямком, у тому числі це методи, спрямовані на досягнення стратегічних та оперативних цілей у виробничій діяльності за рахунок раціонального використання ресурсів та задоволення потреб споживачів.

Для ефективної роботи промислового виробництва та його транзакцій (взаємодії) з усіма суб'єктами ринкової інфраструктури (як внутрішніми, так і зовнішніми) необхідна обґрунтована побудова інтегрованої системи, яка виконувала б функції управління, контролю і регулювання процесами руху матеріальних ресурсів, кадрів, енергоресурсів, інформації та інших потоків [2, с. 42]. Такою системою може бути інтегрована логістизація промислового виробництва, яку можна визначити як управління логістичними процесами перетворення станів елементів виробничої системи.

Інтегрована логістизація промислового виробництва повинна бути основоположною і орієнтована на досягнення підприємством безлічі адаптивних властивостей за допомогою раціонального і комплексного здійснення логістичних функцій і операцій за допомогою форм, методів і механізмів, а також основних об'єктів та сфер застосування.

Раціональна організація і управління промисловим виробництвом передбачає обов'язкове використання основних логістичних принципів: односпрямованості, гнучкості, синхронізації, оптимізації, інтеграції процесів [3]. Логістична організація виробничих процесів передбачає всіляке зменшення неупорядкованості, різноманітності і невизначеності як у просторі, так і у часі.

Поняття інтегрованої логістизації, з нашої точки зору, є основоположним підходом при дослідженні промислового виробництва в теоретичному і концептуальному плані. Воно виражає інтегрованість об'єкта дослідження, яке пов'язане зі специфічними особливостями, закономірностями функціонування і розвитку. Виявлення комплексності свідчить про те, що аналіз повинен охоплювати всю сукупність стосовно до даного об'єкту. Його відмітною особливістю є оптимізація функціонування всього комплексу.

Механізм інтегрованої логістизації промислового виробництва передбачає розгляд структури як єдиної організаційно-господарської системи (або

комплексу), що складається з основного виробництва, допоміжного виробництва, матеріально-технічного постачання, постачальників, посередників, споживачів (рис. 1).

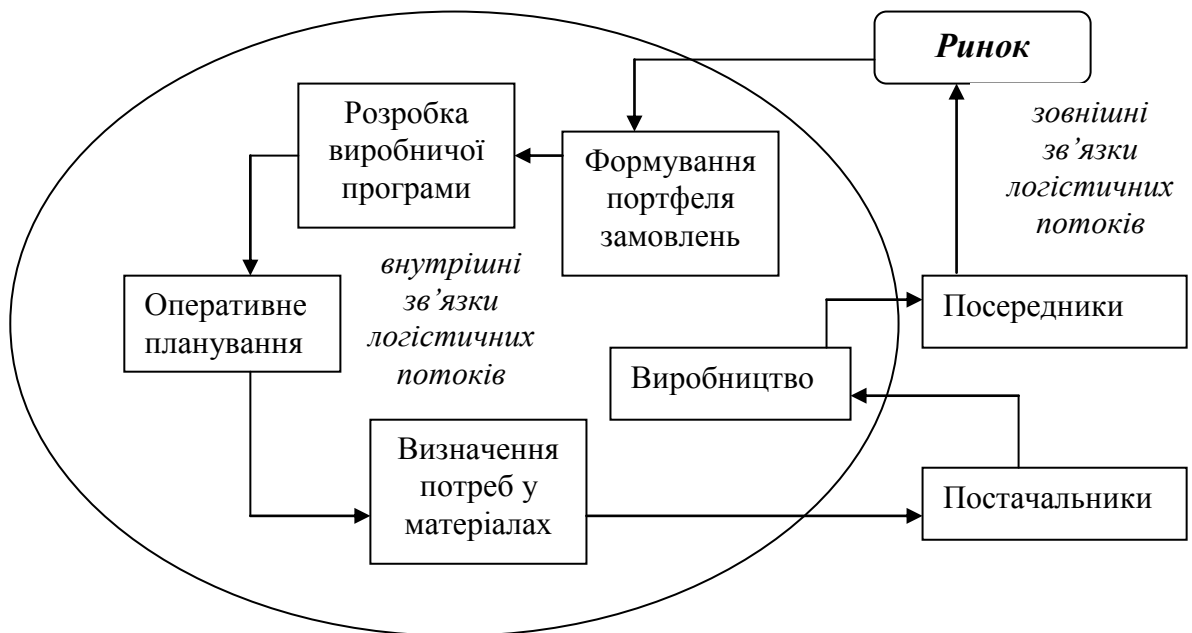

Рис. 1 – Загальна схема інтегрованої логістизації промислового виробництва

Усі представлені на рис. 1 логістичні потоки є економічними, але слід приймати до уваги, що не всі економічні потоки є логістичними. Порівняльну характеристику економічного та логістичного потоку представлено на рис. 2.

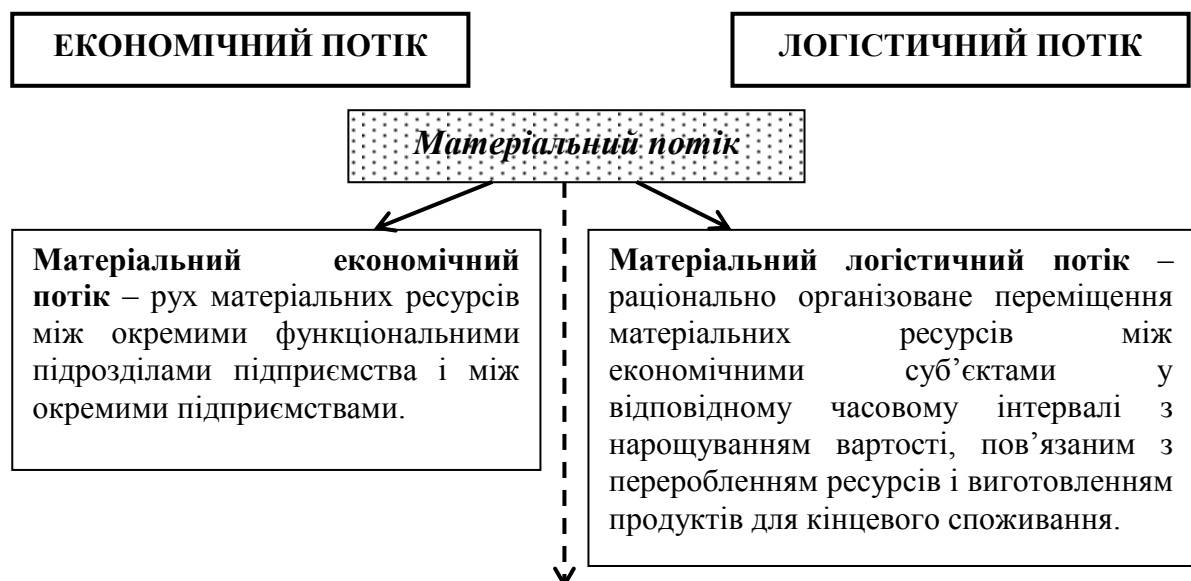

Рис. 2 – Порівняльна характеристика економічного та логістичного потоку [4, с. 141]

Групою вчених [6, с. 106-110] розроблено алгоритм функціонально-структурного підходу логістичної системи, який розглядається як основа системного підходу. На його підставі можна запропонувати інтегрований логістичний підхід, який зводиться до послідовності наступних операцій:

1. Аналіз систем-прототипів: з'ясування основних і додаткових функцій; побудова узагальненого дерева функцій; виявлення базових структур; аналіз принципів реалізації.

2. Дослідження дерева протиріч системи: аналіз «вузьких місць» систем-прототипів, виявлення обмежуючих факторів; виявлення основного протиріччя системи; побудова дерева протиріч системи та його аналіз.

3. Формування концепцій системи: аналіз способів подолання протиріч системи, пошук альтернатив реалізації системи, розробка технічного завдання на систему; визначення сукупності показників оцінки ефективності функціонування системи.

4. Формування дерева функцій системи: визначення безлічі основних і додаткових функцій, визначення числа рівнів декомпозиції системи, виявлення набору типових операторів, відображення функцій попереднього рівня на безліч операторів; трансформація дерева функцій.

5. Формування функціональної структури системи: аналіз методів реалізації, розробка алгоритмів функціонування системи, аналіз зв'язків операторами різних рівнів, побудова тимчасових діаграм активності операторів відповідного рівня, визначення завантаження ресурсів підсистеми, еквівалентні перетворення операторів, формування функціональних модулів, вибір базових структур, виявлення типових підсистем;

6. Формування морфологічної структури системи на основі конструктивних модулів: вибір засобів реалізації системи, формування таблиць відповідності функціональних модулів, формування таблиць відповідності конструктивних модулів, обґрунтування розробки засобів, перетворення елементів (підсистем) функціональної структури, покриття функціональних підсистем конструктивними модулями, формування конструктивних модулів високого рівня, формування альтернативних варіантів системи, аналіз переваг функціонування системи;

7. Оцінка показників якості і вибір остаточного варіанту системи: вибір стратегії порівняльного аналізу варіантів системи, вибір методики оцінки показників якості системи, формування документації на систему.

При формуванні концепції інтегрованої логістизації на функціональному рівні необхідно зберегти різноманітні можливості структурної організації, тобто повинні реалізовуватися риси комплексно-структурного підходу.

Алгоритм інтегрованого підходу спрямований на виявлення і подолання протиріч різних рівнів:

1. Основне протиріччя комплексної логістизації пов'язано з постановкою проблеми. Воно виявляється на основі аналізу систем-прототипів і потреби, складає основу дерева протиріч всього комплексу і повинно розглядатися від етапу формування комплексу, як системи, до оцінки кінцевого результату. Якщо основне протиріччя подолано, то можна робити висновок про вирішення проблеми. Однак треба зазначити, що подолання одних суперечностей викликає виникнення інших, іншими словами при вирішенні одних проблем виникають інші. Цей принцип є джерелом розвитку теорії логістики.

2. Суперечності між функціональною повнотою і вимогами мінімізації системи, які призводять до необхідності формування системи з мінімального числа елементів. Тобто інтегрована логістизації промислового виробництва, за структурою, повинна бути простою, але при цьому задовольняти потребам внутрішніх та зовнішніх споживачів.

3. Протиріччя етапу інтегрованого логістичного проектування пов'язані, з одного боку, з безперервним розширенням функціональних можливостей всього комплексу, з іншого – з числом елементом і кількістю їх типів, що складають інтегровану логістичну структуру (з еволюцією технології).

4. Суперечності етапу інтегрованого логістичного технічного проектування пов'язані з функціональними можливостями розроблюваних елементів інтегрованої системи та складністю їх структури.

5. Суперечності етапу інтегрованого логістичного конструктивно-технічного проектування виникають між функціональними можливостями блоків системи і конструктивно-технічними обмеженнями їх реалізації.

Висновки. Логістичний потік як об'єкт характеризується поліпотокковістю, заснованою на ефективному поєднанні матеріального, інформаційного, фінансового та сервісного потоків в конкретній адаптивній системі, де використовуються ті чи інші логістичні функції та окремі операції з метою досягнення її соціально-економічної ефективності [5, с. 63].

Головною задачею інтегрованої логістизації промислового виробництва виступає оптимізація саме логістичних потоків на основі синхронізації їхньої взаємодії і використання синергічних зв'язків. Інтегровану логістизацію слід розглядати як процес цілеспрямованого впливу на логістичні потоки з метою синхронізації їхнього руху і досягнення ефекту синергізму.

Таким чином, стратегія синергізму логістичних потоків сприяє підвищенню ефективності діяльності за рахунок ефективного використання ресурсів (синергія технологій і витрат), ринкової інфраструктури (спільний збут) або сфер діяльності (синергія планування та управління). Значення стратегії синергізму полягає в тому, що вона сприяє ефективній роботі виробництва при логістизації потоків, ніж у ситуації економічних потоків.

Наявність ефекту синергізму при управлінні логістичними потоками виробничої системи створює специфічну конкурентну перевагу, що реалізується на рівні підприємства в цілому і яка, в кінцевому рахунку, проявляється в зниженні рівня витрат або в задоволенні споживача.

Список літератури. 1. *Камионский С.А.* Системные аспекты современного менеджмента / *С.А. Камионски* – М.: Эдиториал. – 1999. – 360 с. 2. *Лысенко Ю.Г.* Моделирование производственной гибкости производственно-экономических систем. Монография / *Ю.Г. Лысенко, Н.В. Румянцев* – Донецк: ДонНУ, 2007. – 238 с. 3. *Алесинская Т.В.* Основы логистики. Функциональные области логистического управления / *Т.В. Алесинская* – Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2010. – 116 с. 4. *Фролова Л.В.* Логістичне управління підприємством: теоретико-методологічні аспекти: Монографія / *Л.В. Фролова* – Донецьк: ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2004. – 161 с. 5. *Крикавський Є.В.* Логістика. Основи теорії: Підручник / *Є.В. Крикавський* – Л.: Національний університет «Львівська політехніка», Інтеллект-Захід, 2004. – 416 с. 6. Системный анализ в логистике: Учебник / *Миrotин Л.Б., Таибаев Ы.Э.* – М.: Издательство «Экзамен», 2004. – 480 с.